

ورزش

تاریخچه لیگ در ایران

پرافتخارترین تیم تاریخ!

علی جوادی

دبیر گروه ورزشی

لیگ بیست و دوم به ایستگاه پایانی نیم فصل خود رسید. حالا تیم‌ها زمان کوتاهی فرصت دارند تا برای هفته شانزدهم و دور برگشت خود را آماده کنند. در فصل نقل و انتقالات نیم فصل زمستانی کسانی هم هستند که فراغت پیدا کرده و به دنبال جواب سؤالات خود باشند. سؤالاتی از قبیل اینکه لیگ برتر ایران از کی به وجود آمده؟

وقتی می‌گوییم نیم فصل لیگ بیست و دوم یعنی ما فقط بیست و یک سال و بیست و یک دوره قبیلی لیگ داشتیم؟ در کشورهای دیگر عمر لیگ خیلی بیشتر از اینهاست، حتی اگر ملاک تنها لیگ حرفه‌ای مشابه با عنوان لیگ ما باشد! اما کیست که نداند حتی در لیگ‌های گذشته هم که با پسوند آماتوری برگزار می‌شدند باز پوی که به فوتبالیست‌ها و مربیان بابت بازی پرداخت می‌شد خیلی بیشتر از درآمد مردمان عادی و کارمندان و کارگران در همان کشور بوده است. در کشور ما هم همچنین و درست به همین دلیل است که اگر قرار باشد مثلاً در مورد آقای گل‌های لیگ حرفه‌ای بزنیم دیگر نباید صرفاً به لیگ برتر حرفه‌ای نگاه کرد، همین طور افتخارات تیم‌ها، مربیان و پیشینه تقابل باشگاه‌ها...

تولد مسابقات فوتبال

فوتبال در ایران قدمتی بیش از یک قرن دارد. رگه‌هایی از تولد باشگاه‌ها، پیدایش زمین‌ها و برگزاری مسابقات در دوران قاجار هم پیدا شده که البته موضوع بحث ما نیست. به تولد تیم ملی هم کاری نداریم، همین طور به ثبت فدراسیون - در ۱۳۲۶ شمسی - چرا که قبل از پیدایش فدراسیون رسمی هم مسابقات قهرمانی کشور به شکل منتخب استانی از ۱۳۱۸ برگزار می‌شد و تیم‌ها به صورت مجتمع و تورنمنتی همه ساله با هم بازی می‌کردند. در دهه ۲۰ و ۳۰ شمسی این گونه مسابقات به سطوح باشگاهی هم سرایت کرد. به این ترتیب که باشگاه‌ها یا به واسطه قهرمانی در استان خود یا حتی به دعوت میزبان در شهری دور هم جمع می‌شدند و طی مثلاً ۱۰ روز با یکدیگر بازی می‌کردند. گاه حذفی و گاه دورهای تا یکی قهرمان شود. یکی از عنوان‌های قهرمانی باشگاه استقلال که البته فقط در دوره مدیریت آجورلو از آن صحبت شد، متعلق به همین تورنمنت‌هاست که با تعریف جهانی لیگ جور در نمی‌آید.

تعریف لیگ

در دنیای فوتبال به تورنمنتی «لیگ سراسری» گفته می‌شود که تیم‌های باشگاهی - و نه منتخب - همه ساله در تقویمی منظم به صورت رفت و برگشتی با هم بازی کنند و هر دو تیم یک بار میزبان و یک بار میهمان باشند. با این تعریف زمینه‌های برگزاری برگزاری لیگ در ایران از نیمه دوم دهه چهل شمسی ایجاد شد.

تولد لیگ

سال ۱۳۴۹ نخستین دوره لیگ در ایران به شکل رسمی و مطابق با قوانین بین‌المللی با عنوان لیگ ایران (در برخی موارد از آن با عنوان لیگ منطقه‌ای یاد شده) برگزار شد که این لیگ دو دوره عمر داشت و سپس در پایان سال ۱۳۵۰ برای ۱۸ ماه تعطیل شد.

در این فاصله ۱۸ ماهه فدراسیون وقت کارشناسی را از سراسر کشور به کشورهای صاحب فوتبال فرستاد و آنها را انگلستان، اسپانیا، ایتالیا و آلمان چگونگی برگزاری لیگ را آموزش دیدند. سپس فدراسیون با اعلام قبلی و برگزاری مسابقات منطقه‌ای، تیم‌هایی را برای برگزاری نخستین دوره لیگ تخت جمشید گزینش کرد.

لیگ تخت جمشید از ۱۳۵۲ رسماً استارت خورد و تا پیروزی انقلاب اسلامی پنج دوره به طور کامل برگزار شد. دوره ششم یعنی فصل ۵۷-۱۳۵۶ به صورت منظم برگزار شد اما زمانی که شهپاز صدرنشین لیگ بود و حسین فرکی با ۷ گل آقای گل، در شهریور ماه با شعله کشیدن آتش انقلاب اسلامی و پیوستن فوتبالی‌ها به انقلاب مسابقات عملاً تعطیل شد.

وقفه بزرگ

پس از پیروزی انقلاب برای ۱۱ سال برگزاری لیگ متوقف شد. کشور درگیر جنگ بود و اولویت‌های مردم مهمتر از فوتبال بودند. البته که مسابقات منتخب و کلنی مثل قهرمانی کشور برگزار می‌شد و دو دور نیز لیگ با نام قدس بین استان‌ها برگزار شد که به قهرمانی اصفهان انجامید. اما نخستین لیگ باشگاهی با تعاریف بین‌المللی در سال ۶۸ برگزار شد، لیگی که نام قدس روی آن گذاشتند و قهرمانش به عنوان نماینده ایران به آسیا رفت و در آنجا هم قهرمان شد (استقلال). از سال ۷۰-۱۳۷۰ فصل ۷۰-۶۸ چهارمین دور لیگ در ایران با نام آزادگان متولد شد. لیگی که طولانی‌ترین زمان را در میان لیگ‌های گذشته به خود اختصاص داد و ۱۰ دوره آن طی دهه ۷۰ به صورت منظم برگزار شد. همین لیگ در سال ۱۳۸۰ و فصل ۸۰-۸۱ جای خود را به لیگ برتر حرفه‌ای داد که این بار بدون هیچ وقفه‌ای تا امروز ادامه داشته و اینک در فصل بیست و دوم آن هستیم.

چهل فصل

به این ترتیب لیگ برتر حرفه‌ای که اکنون در نیم فصل دوره بیست و دوم آن هستیم پنجمین لیگ تاریخ ماست (ایران - تخت جمشید - قدس - آزادگان و برتر حرفه‌ای) که چهل دوره برگزار شده که در جدول زیر خلاصه‌ای از این چهل دوره و نتیجه پایانی هر فصل را مشاهده خواهید کرد. پس از مرور این جدول می‌توانید جواب بسیاری سؤالات که تبدیل به معما می‌انگردد، کپی‌های هواداری شده را هم پیدا کنید، از جمله اینکه پر افتخارترین باشگاه ایرانی در لیگ کدام است!

جمع‌بندی نهایی

در مجموع ۴۰ دوره لیگ (۳۹ فصل به نتیجه رسیده و یکی ناتمام) تنها ۷ باشگاه صاحب عنوان قهرمانی شده‌اند. توجه داشته باشید که از لیگ ششم تخت جمشید ۱۳ هفته برگزار شده و نمی‌شود آن را نادیده گرفت، همان طور که نمی‌شود حدس زد اگر تا انتها برگزار می‌شد جام به کدام تیم می‌رسید. فصل ۷۶-۷۷ هم پرسپولیس به دلیل داشتن ۱۳ بازیکن در تیم ملی و طول کشیدن مسیر رسیدن به جام جهانی ۱۹۹۸ از لیگ کنار رفت، تیمی که دو دوره قبلی و دو دوره بعدی قهرمان شده اما نمی‌توان نتیجه این فصل را هم نادیده گرفت.

سال ۱۳۴۹ نخستین دوره لیگ در ایران به شکل رسمی و مطابق با قوانین بین‌المللی با عنوان لیگ ایران (در برخی موارد از آن با عنوان لیگ منطقه‌ای یاد شده) برگزار شد که این لیگ دو دوره عمر داشت و سپس در پایان سال ۱۳۵۰ برای ۱۸ ماه تعطیل شد

جدول برترین تیم‌های ادوار لیگ

ردیف	فصل	عنوان لیگ	قهرمان	نایب‌قهرمان	تیم سوم	مربی قهرمان
۱	۱۳۴۹	اول ایران	استقلال	پاس	پرسپولیس	رایکوف
۲	۱۳۵۰	دوم ایران	پرسپولیس	پاس	استقلال	آلن راجرز
۳	۱۳۵۲	اول تخت‌جمشید	پرسپولیس	استقلال	پاس	آلن راجرز
۴	۵۳-۵۲	دوم تخت‌جمشید	استقلال	پرسپولیس	هما	زدرکوارایکوف
۵	۵۴-۵۳	سوم تخت‌جمشید	پرسپولیس	هما	پاس	بیوک وطنخواه
۶	۵۵-۵۴	چهارم تخت‌جمشید	پاس	پرسپولیس	شهباز	حسن حبیبی
۷	۵۶-۵۵	پنجم تخت‌جمشید	پاس	پرسپولیس	ملوان	حسن حبیبی
۸	۵۷-۵۶	ششم تخت‌جمشید	شهباز	پرسپولیس	تاج	پاس
۹	۶۸-۶۹	قدس	استقلال	پرسپولیس	ملوان	منصور پورحیدری
۱۰	۷۰-۷۱	اول آزادگان	پاس	استقلال	پرسپولیس	فیروز کریمی
۱۱	۱۳۷۱	دوم آزادگان	پاس	پرسپولیس	تراکتورسازی	فیروز کریمی
۱۲	۱۳۷۲	سوم آزادگان	سایپا	پرسپولیس	جنوب اهواز	بیژن ذوالفقارنسب
۱۳	۱۳۷۳	چهارم آزادگان	سایپا	استقلال	کشاورز	بیژن ذوالفقارنسب
۱۴	۱۳۷۴	پنجم آزادگان	پرسپولیس	بهمن	استقلال	استانکو پابلوکویچ
۱۵	۷۶-۷۵	ششم آزادگان	پرسپولیس	بهمن	سپاهان	استانکو پابلوکویچ
۱۶	۷۶-۷۷	هفتم آزادگان	استقلال	پاس	ذوب‌آهن	ناصر حجازی
۱۷	۷۷-۷۸	هشتم آزادگان	پرسپولیس	استقلال	سپاهان	علی پروین
۱۸	۷۸-۷۹	نهم آزادگان	پرسپولیس	استقلال	فجرسپاسی	علی پروین
۱۹	۷۹-۸۰	دهم آزادگان	استقلال	پرسپولیس	سایپا	منصور پورحیدری
۲۰	۸۰-۸۱	اول برتر	پرسپولیس	استقلال	فولاد	علی پروین
۲۱	۸۱-۸۲	دوم برتر	سپاهان	پاس	پرسپولیس	فرهاد کاظمی
۲۲	۸۲-۸۳	سوم برتر	پاس	استقلال	فولاد	مجید جلالی
۲۳	۸۳-۸۴	چهارم برتر	فولاد	ذوب‌آهن	استقلال	ملادن فرانچچ
۲۴	۸۴-۸۵	پنجم برتر	استقلال	پاس	سایپا	امیر قلعه‌نویی
۲۵	۸۵-۸۶	ششم برتر	سایپا	استقلال اهواز	پرسپولیس	علی دایی
۲۶	۸۶-۸۷	هفتم برتر	پرسپولیس	سپاهان	صیباپتری	افشین قطبی
۲۷	۸۷-۸۸	هشتم برتر	استقلال	ذوب‌آهن	مس کرمان	امیر قلعه‌نویی
۲۸	۸۸-۸۹	نهم برتر	سپاهان	ذوب‌آهن	استقلال	امیر قلعه‌نویی
۲۹	۸۹-۹۰	دهم برتر	سپاهان	استقلال	ذوب‌آهن	امیر قلعه‌نویی
۳۰	۹۰-۹۱	یازدهم برتر	سپاهان	تراکتور	استقلال	زلاتکو کرانچار
۳۱	۹۱-۹۲	دوازدهم برتر	استقلال	تراکتور	سپاهان	امیر قلعه‌نویی
۳۲	۹۲-۹۳	سیزدهم برتر	فولاد	پرسپولیس	نفت	حسین فرکی
۳۳	۹۳-۹۴	چهاردهم برتر	سپاهان	تراکتور	نفت	حسین فرکی
۳۴	۹۴-۹۵	پانزدهم برتر	استقلال خوزستان	پرسپولیس	استقلال	عبدالله ویسی
۳۵	۹۵-۹۶	شانزدهم برتر	پرسپولیس	استقلال	تراکتور	برانکو ایوانکوویچ
۳۶	۹۶-۹۷	هفدهم برتر	پرسپولیس	ذوب‌آهن	استقلال	برانکو ایوانکوویچ
۳۷	۹۷-۹۸	هجدهم برتر	پرسپولیس	سپاهان	استقلال	برانکو ایوانکوویچ
۳۸	۹۸-۹۹	نوزدهم برتر	پرسپولیس	استقلال	فولاد	یحیی گل محمدی
۳۹	۹۹-۰۰	بیستم برتر	پرسپولیس	سپاهان	استقلال	یحیی گل محمدی
۴۰	۰۰-۰۱	بیست‌ویکم برتر	استقلال	پرسپولیس	سپاهان	فرهاد مجیدی

جدول افتخارات تیم‌ها

رتبه	نام تیم	قهرمانی	نایب‌قهرمانی	عنوان سوم	تعداد حضور روی سکو
۱	پرسپولیس تهران	۱۴	۱۰	۴	۲۸
۲	استقلال تهران	۹	۱۰	۹	۲۸
۳	پاس تهران	۵	۵	۲	۱۲
۴	سپاهان اصفهان	۵	۳	۴	۱۲
۵	سایپا تهران	۳	۰	۲	۵
۶	فولاد خوزستان	۲	۰	۴	۶
۷	استقلال خوزستان	۱	۰	۰	۱